

КАКВА Е ТАЗИ ДРЕХА?

София Николаева Ангелова, гл. ас. д-р инж., Технически университет-София

Резюме: Докладът прави обзор на множество облекла, както широко известни (шал, жилетка), така и такива, познати на по-специфични групи потребители (болеро, пончо). Разгледан е произходът на облеклата и е проследена етимологията на техните названия. Дискутирани са съвременните интерпретации на някои традиционни облекла, както и възможните вариации в техния дизайн, които позволяват част от тях да бъдат пресъздадени под формата на трансформируеми дрехи.

Ключови думи: названия на облекло, традиционно облекло, трансформируеми дрехи

Abstract: This report reviews a number of clothing items, both commonly known (scarf, cardigan), and those known to more specific user groups (bolero, poncho). The origin of these garments is researched and the etymology of their names is traced. Finally, the contemporary interpretations of some traditional garments are discussed, as well as possible variations in their design that allow some of them to be recreated in the form of transformable clothing.

Keywords: names of clothes, traditional clothing, transformable clothing, convertible clothing

Дрехите, които събуждат любопитството ни днес най-вероятно са съществували в различни форми столетия наред, в различни точки по света и са носели различни названия според функцията, притежателя или произхода си. Интересът на настоящото проучване е провокиран от задачата за създаването на концепция за нов вид облекло или аксесоар, в което да има заложени допълнителните високотехнологични функции на носимо устройство (wearable).

Облекло или **дрехи** е общо наименование на разнообразните текстилни изделия, с които човек се покрива, докато **одеяние**, **одежда** е архаичното или книжовно название за облекло; **премяна** е облекло, издържано в определен стил, предназначено за носене при специфични, най-често официални, обществени, ритуални и др. поводи или при извършване на определени дейности [1, 2].

В съвременния език най-общата и популярната дума, която ползваме е **дреха**, дефинирана като отделен предмет от плат, кожа и др., изработен, ушит по специален начин, който човек облича и носи върху тялото си. Оттук нататък спецификата на съответните дрехи, тяхната конкретна функция и предназначение дават своя отпечатък върху безброй названия на по-популярни или по-специфични форми на облекла. В следващите редове ще си позволя да изброя някои от тези, които ползваме на български език и имат отношение към настоящото проучване.

Мантия: дълга широка горна дреха във вид на наметка, обличана при официални поводи като отличителен знак на съсловие.

Плащеница: правоъгълно парче плат с връзки на едната по-къса част, с която се захваща на врата и се оставя на виси надолу до петите, покривайки гърба и евентуално може да се загърне отпред.

Плащ: свободна върхна дреха, най-често без ръкави, прикрепена към раменете

Тога: дълга широка горна дреха във вид на наметка, обличана при официални поводи като отличителен знак на съсловие.

Наметало - свободна върхна дреха, най-често без ръкави, прикрепена към раменете

Наметка: широко върхно облекло без ръкави, която се носи върху останалите дреха.

Пелерина: дълга връхна дреха без ръкави, която се носи над основното облекло и служи да предпазва от студ, дъжд или вятър; може да образува част от модерен костюм или униформа.
Шал: наметало, което представлява продълговато парче плат, с което се покриват раменете и главата; част от облеклото във формата на правоъгълно парче плат, носено увито около врата, наметнато на главата. Дефинициите по-горе са взети от БулНет [5].

Жилетка: връхна дреха с копчета или цип отпред, която може да се носи върху ризи, блузи или тениски, но и върху рокли.

Болеро: къса горна дреха с дълги ръкави

Пончо: вид връхна дреха, основно женска, от правоъгълно парче плат с отвор в средата за главата; датира от 17-ти век в Южна и Централна Америка. Това название на дреха, напоследък модерно, има широк набор от вариации: пончо с ръкави, пончо за колоездене, хавлиено пончо, жилетка-пончо и т.н.

Защитата от влагата, вятъра и студа навън и създаване на чувство за уют в затворените пространства са основните функционални свойства, заложи в дрехите, които носим и до днес. Както е видно от направеното проучване дрехи с подобни характеристики съществуват отдавна в Европа и по света – още преди векове: от късото наметало, с което жените топлят раменете си докато четат в леглото (*на френски liseuse, турски lizöz*): *лека и топла дреха, покриваща раменете и бюста, която жените са обличали върху пижама или нощница, за да четат в леглото.*), като преминем през късата жилетка, която можем да срещнем и като болеро и като шал с ръкави и други дрехи в по-прилепнали или по-свободни варианти, както непретенциозни и всекидневно семпли, така и елегантни, и изискани, за официални случаи. Днес подобни дрехи се ползват и като част от облеклата в спорта, танца и балета, основно от жени, но и като по-специфично, загряващо областта на раменете, облекло за спорт (по-специално фитнес, моторен спорт), което навлиза и при мъжете (*на английски shrug – най-близко възможно на български - шал с ръкави*)

„Каква е тази дреха?“ - това е реплика, която може да чуем многократно, когато става въпрос за облекло извън традиционното, познатото и очакваното. Често иновативните дизайнери на дрехи и аксесоари не отделят специално от времето си за стриктни дефиниции на своите творения и това е по-скоро положително с оглед на съхраняване цялостта и заряда в творческия процес. Все пак в един определен етап от разработването на даден проект за облекло или аксесоар се налага дизайнерският продукт да бъде назован, най-малкото, за да бъде различаван от останалите продукти на пазара... и настъпва момент, в който творческата енергия трябва да се съсредоточи в избистрянето на концепция, достатъчно лаконична и ясна за публиката от бъдещи потребители. Някои фирми са дотолкова успешни в извеждането на концепциите си за облекла и аксесоари, че техните имена стават нарицателни за дадени продукти, които до момента не са имали подходящо название – например нашумелите напоследък „бъфове“ или „бъфчета“ на фирмата Buff (фиг. 1а). В последно време мултифункционалните дрехи бързо намират широко приложение, тъй като потребителите, с малко подсказване от страна на дизайнерите или сами, напълно интуитивно, откриват възможните нови функции и удобствата, които произтичат от тях (фиг. 1b, c, d).

По примера на вече разгледаните трансформируеми облекла, през 2018г. в лаборатория IDLab на ТУ-София създадохме първи прототип на трансформируемата дреха-аксесоар-носимо устройство Scarfeey O'Shrug (фиг. 2). Разработваният продукт съчетава в едно шал и ръкави (на английските „scarf“ и „shrug“), като основната функционалност като носимо устройство (wearable) е предвидено да подпомага коригирането на неправилната стойка и да позволява контрол върху положението на тялото, по-точно на гръбнака в областта на врата и раменете на потребители, ползващи компютър, в седяща работна поза, на стационарно работно място.

В заключение, вдъхновени от новите подходи в дизайна [3, 4], трябва да обърнем внимание върху един положителен „страничен“ ефект на концепцията Scarfey O'Shrug, благоприятен от гледна точка на модата - връщането на или създаването на интерес към една недотам известна дреха, чрез осъвременяването ѝ чрез добавяне на иновативна функционалност.

Литература:

1. Георгиева, Б., С. Ангелова, Интерпретации на традиционни български артефакти в съвременния дизайн, II-ра Научна конференция с международно участие „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“, Сборник доклади, Том II, издателство на ТУ-София, 2014, ISSN 2367-6523.
2. Георгиева-Гушанова Б., Композиционни решения в българските народни шевици и възможностите за приложението им в съвременното облекло, IV научна конференция с международно участие „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“ 2016, ТУ-София, Сборник доклади Том IV, стр. 132-137, ISSN: 2367-6523
3. Очкова-Димитрова Е., Асамбляж на материали и търсене на връзка между минало и настояще в контекста на културно-историческото наследство, III научна конференция с международно участие „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“ 2015 г., ТУ-София, Сборник доклади Том III, стр.86-90, ISSN: 2367-6523
4. Червендинев Г., Дизайнът, като средство за запазване на традициите в условията на съвременното консуматорско общество, V научна конференция с международно участие „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“ 2017, ТУ-София, Сборник доклади Том V, стр. 132-137, ISSN: 2367-6523
5. <https://dcl.bas.bg/bulnet/>, BulNet, българският WordNet богата лексикално-семантична база данни на Секцията по компютърна лингвистика в Института за български език на Българска академия на науките

Източници на изображения:

- 1a) http://www.buffmalta.com/images/buff-advert---vida-half-page-final-c_o417ap0f.jpg Как да носим бъф (buff) - (посетен на 10.09.2019)
- 1b) <https://www.sweetmommy.eu/it/abiti-premaman-e-allattamento/635-sciarpa-trasformabile-multiuso-sp4099.html> Трансформируем шал за бременни на Sweet Mommy - (посетен на 10.09.2019)
- 1c) <https://www.shimosh.com/transformable-scarf/> Трансформируем шал на SHIMOSH GMBH, Германия - (посетен на 10.09.2019)
- 1d) <https://www.vagame.it> Трансформируемо облекло VagaMé - (посетен на 13.03.2015)
- 2) <http://design.tu-sofia.bg/id-lab/portfolio-id-lab-projects/scarfey-o-shrug/> Трансформируем шал и носимо устройство Scarfey O'Shrug - (посетен на 17.06.2018), фотографии: Емилия Очкова-Димитрова и Алекс Корнев

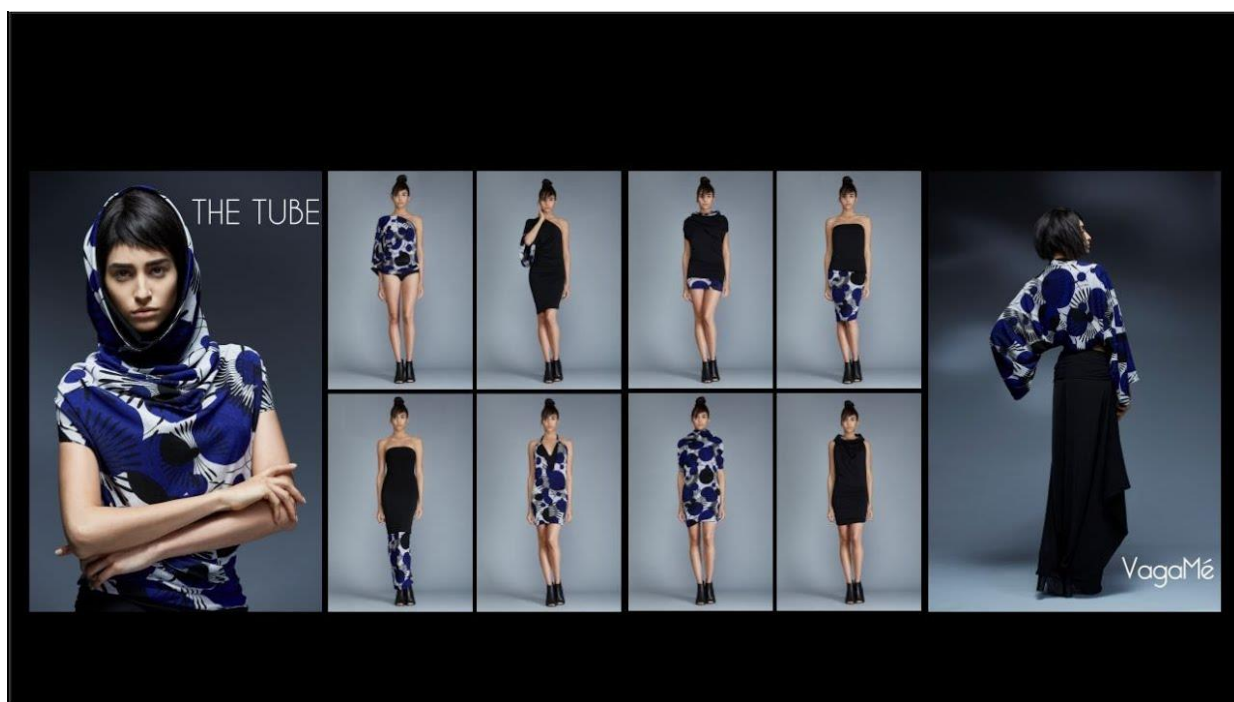
а) Как се носи бѣф

с) Трансформируем шал на SHIMOSH

б) Трансформируем шал за бременни на Sweet Mommy

д) Трансформируема дреха The Tube на VagaMé
 фиг. 1 –Трансформируеми облекла и аксесоари

фиг. 2 – Шал с ръкави - носимо устройство Scarfey O'Shrug